PHASELIS

Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi
Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies

Volume III (2017)

Bir Ortaçağ Anadolu Kenti Olan Castel Lombardo ya da Castel (Cape) Ubaldo'nun Konumu Üzerine bir Değerlendirme

An Assessment on Location of Castel Lombardo or Castel (Cape) Ubaldo as a Medieval Anatolian City

Mehmet Ali BOZKUŞ

The entire contents of this journal, *Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies*, is open to users and it is an 'open access' journal. Users are able to read the full texts, to download, to copy, print and distribute without obtaining the permission of the editor and author(s). However, all references to the articles published in the e-journal *Phaselis* are to indicate through reference the source of the citation from this journal.

Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies is a peer-reviewed journal and the articles which have had their peer reviewing process completed will be published on the web-site (journal.phaselis.org) in the year of the journal's issue (e.g. Volume II: January-December 2016). At the end of December 2016 the year's issue is completed and Volume III: January-December 2017 will begin.

Responsibility for the articles published in this journal remains with the authors.

Citation M. A. Bozkuş, "Bir Ortaçağ Anadolu Kenti Olan Castel Lombardo ya da Castel (Cape) Ubaldo'nun Konumu Üzerine bir Değerlendirme". *Phaselis* III (2017) 259-269.
<http://dx.doi.org/10.18367/Pha.17015>

Received Date: 18.09.2017 | Acceptance Date: 13.10.2017 | Online Publication Date: 13.12.2017

Editing Phaselis Research Project
www.phaselis.org

Bir Ortaçağ Anadolu Kenti Olan Castel Lombardo ya da Castel (Cape) Ubaldo'nun Konumu Üzerine bir Değerlendirme

An Assessment on Location of Castel Lombardo or Castel (Cape) Ubaldo as a Medieval Anatolian City

Mehmet Ali BOZKUŞ*

Öz: Bu çalışmada birbiriyle ilgili iki farklı konu incelenmektedir. İlk olarak Ortaçağ deniz haritalarında Alanya'ya komşu bir kent olarak gösterilen Castel Lombardo veya Castel (Cape) Ubaldo ele alınmıştır. Aslında kentin ismi Castel Lombardo'dur ve yüzyıllar içinde Castel (Cape) Ubaldo'ya dönüşmüştür, buna rağmen bu iki isim iki farklı yer olarak algılanmış, bu da günümüze değin devam eden bir karışıklığın doğmasına neden olmuştur. Amacımız ilk olarak bu karışıklığı gidermektir. İkinci olarak ise, kentin bugün neresi olduğunu saptamaktır. Araştırmacılar, farklı yerler olarak algıladıkları Castel Lombardo/Castel Ubaldo için iki farklı tahminde bulunmuşlardır. Bazı istisnalar olmasına rağmen Castel Lombardo için Selinti, Castel Ubaldo içinse Alanya işaret edilmektedir. Bu çalışmada ise diğer görüşleri ve kendi bulgularımızı karşılaştırarak, kentin bugünkü konumunun neresi olabileceğine dair düşüncelerimizi açıklayacağız.

Anahtar sözcükler: Castel Lombardo, Castel (Cape) Ubaldo, Alanya, Selinti, Iotape

Abstract: In this study two different issues intertwined with each other are examined. Firstly, in Medieval sea maps, Castel Lombardo and Castel (Cape) Ubaldo, which are shown as a neighboring city to Alanya, were studied. Despite the fact that Castel Lombardo in the maps turned into Cape Ubaldo in time, these two names were perceived as two different places, which led to the ongoing controversy even still today. Our goal first and foremost is to clarify this confusion. Secondly, it is to determine where the city is located today. The researchers made two different estimates for Castello Lombardo/Cape Ubaldo, which they perceive as two different places. Although there are some exceptions, Alanya for Castel (Cape) Ubaldo, and Selinti for Castello Lombardo are pointed out. In this study, based on all these evaluations and with our own findings, our thoughts about where the present location of this city is will be explained.

Keywords: Castel Lombardo, Castel (Cape) Ubaldo, Alanya, Selinti, Iotape

Giriş

Memluklerin 1289'da Trablus'u ve 1291'de Akka'yı fethetmesi, Papalığı, Müslümanlarla yapılan ticarete ambargo koymaya itti. Papalık sürekli yayınladığı kararnamelerle bu ambargoyu, çoğu zaman sadece silah, demir, kereste ve köle ticaretini kapsayacak şekilde, yüzyıllar boyunca sürdürdü¹. Yasağı uygulayabilmek için de Doğu Akdeniz'de bir filo oluşturuldu. Ancak bu filo gerekenleri tam olarak yapamadı, çünkü Müslümanlarla ticarete devam etmek isteyen Batılı tüccarlar, Kilikya ve Likya sahillerinin girintili çıkıntılı yapısından faydalanıp, kontrol filosundan

* Yrd. Doç. Dr., Hitit Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, mehmetalibozkus@hotmail.com

¹ Poumarede 2010, 280.

kaçmak için gizli demir atma yerleri buldular². Kıyı şeridindeki Portus Pisanorum (Pisalıların), Portus Prodensalium (Provansallerin) ve Portus Januensis (Cenevizlilerin) limanları bu türden yerlerdi³. Castel Lombardo da Pisa ve Cenevizlilerin de demir attığı⁴, kontrol filosundan kaçabilmek için gizli ve güvenli bir limandı. Fakat zamanla bölge terk edilip kale harap hale geldi⁵. Kentin ismi ise XIII. ve XIV. yüzyıllardan kalma bir anı olarak yaşamaya devam etti. XVII. yüzyıla gelindiğinde Castel Lombardo ismi değişerek Castel (Cape) Ubaldo'ya evrildi⁶. Gerçekten de deniz haritaları geçmişten günümüze doğru incelendiğinde, kentin isminin Castel Lombardo'dan Castel Ubaldo'ya, dönüştüğü ortaya çıkmaktadır. Castel Lombardo kelimesi XVI. yüzyıl ortalarından itibaren Castelonbaldo'ya ve son olarak Castel (Cape) Ubaldo'ya dönüşmüştür. Antalya Körfezi'nin doğusunu kapsayan, tarihsel olarak geçmişten günümüze doğru sıraladığımız 16 harita parçasında, zamanla meydana gelen bu değişim daha net görülmektedir⁷ (Fig. 7-22). Sonuç olarak rahatlıkla söylenebilir ki, iki ayrı kent yoktur sadece, ismi Castel Lombardo'dan, Castel (Cape) Ubaldo'ya dönüşen tek bir kent vardır.

Kentin ismindeki dönüşüm daha önce tam olarak anlaşılamadığından ileride daha detaylı açıklayacağımız üzere, Castel Lombardo'nun Selinti (Selinus, Gazipaşa), Castel (Cape) Ubaldo'nun ise Alanya (Candelor-Coracesium) olduğuna dair tahminler ileri sürülmüştür. R. Mason da bu soruna değinmiş, araştırmacıları farklı tahminlere yönlendiren bu iki ismin aynı yer olması gerektiği üzerinde durmuştur. Fakat kentin bugün neresi olabileceği konusunda bir sonuca ulaşamadığı görülmektedir⁸.

Castel Lombardo ya da Castel (Cape) Ubaldo'nun Konumu Üzerine Yapılan Çalışmalar

Burada kentin konumunun neresi olduğuna dair yapılan araştırmaları tarihsel olarak sıralayacak olursak, ilk olarak F. Beaufort'u ve Cape Ubaldo'yu zikretmek gerekmektedir. O, eserinde D'Anville⁹ ve Galiano'nun¹⁰ haritalarından hareketle, Cape Ubaldo'nun Alanya-Cilvarda Burnu olması gerektiğini belirtmiş ve Alanya halkının da bu isme dair hiçbir bilgisi bulunmadığını, biraz da teessüfle ifade etmiştir¹¹. W. M. Leake de, Alanya'nın eski haritalarda Castel Ubaldo olarak adlandırıldığını belirtmektedir¹². Beaufort ve Leake'in benzer bir tahmine yönelmesi muhtemelen Candelore'nin, Alanya'nın Ortaçağ'daki adı olduğunu fark etmemelerinden kaynaklanmaktadır.

² Flemming 1964, 63.

³ Flemming 1964, 63-64.

⁴ Tomaschek, 1891, 57; Flemming 1964, 64.

⁵ Piri Reis XVI. yüzyılda bölgeden geçtiğinde kaleyi harap olarak kaydetmiştir. Piri Reis 2002, 761.

⁶ Haritalarda ve metinlerde geçen isimler şu şekildedir: Castel Lombardo-Castellombardo-Castel Lombard-Castrum Lombardum-Castel Lonbard-Castello Bernardo-Castelonbaldo-Castel Ubaldo ya da Lombardor-C.Ubalde-Chau Lombard- Cast. Ubaldo-Cast Lombardi v. Ubaldi-Cap Baldo-Cap Ubaldo-Cape Ubaldo.

⁷ Haritalar seçilirken genellikle çevrimiçi kaynaklar kullanılmıştır. Bir eksiklik olarak belirtmek gerekirse kullanılan haritalar ve haritacılar makale ile ilgili olanlardır ve genel olarak birbirleriyle bir kıyaslamaya tabi tutulmamıştır. Ancak konu üzerine oluşmuş literatürde kullanılan tüm haritalara ve makaleye katkı yapacak diğer haritalara burada yer verilmeye çalışılmıştır.

⁸ Mason 1989, 94.

⁹ Jean Baptiste Bourguignon d'Anville (1697-1782). (Fig. 19).

¹⁰ Dionisio Alcala Galiano (1760-1805).

¹¹ Beaufort 1818, 175-176; Hellenkemper ve Hild de Beaufort'tan hareketle Alanya'nın isminin XVIII. yüzyıl haritalarında Cape Baldo/Cape Ubaldo'ya dönüştüğünü belirtmektedirler. Hellenkemper-Hild 2004, 588.

¹² Fakat Leake, Beaufort'da geçen Cape (burun) kelimesi yerine Castel (kale) kelimesini tercih eder, çünkü bazı haritalarda C. Ubalde yazılıdır, buradaki c. harfi aslında castel kelimesini ifade etmesine rağmen, ilginç bir şekilde Beaufort'ta cape (burun) şekline bürünmüştür. Leake 1824, 126; Leake'nin görüşü aynı şekilde William Smith editörlüğünde hazırlanan sözlükte tekrarlanmaktadır. Smith 1854, 668.

Eserlerinde Candelore'ye hiç değinmemeleri bu fikri güçlendirmektedir. Çünkü yararlandıkları haritada Castel Ubaldo, Candelore (Alanya)'nin doğusunda çizilmiştir¹³ (Fig. 19).

Yaklaşık bir buçuk asır sonra, S. Lloyd ve D. S. Rice da: "*Gerek Katalan haritası, gerek diğerlerinde Alanya burnu "Cap Ubaldo" ve "Cap Baldo" şeklinde adlandırılmaktadır. Bu herhalde bir geminin adına izafeten verilmiş olmalı, çünkü vekayi-namelerde böyle bir isme rastlanmamaktadır*" diyerek, kent için Alanya'yı işaret etmişlerdir¹⁴. Fakat bahsedilen Katalan ve diğer haritalarda Cap Baldo ismi yerinde Castel Lombardo yazsa da (Fig. 7-8-9 vd.), muhtemelen Lloyd ve Rice'ı da hataya iten Beaufort ve Leake'in yorumlarıdır¹⁵. Çünkü Lloyd ve Rice'ın, Beaufort ve Leake'in Cape Baldo'nun Alanya olması gerektiğine dair hatalı olan fikrini tekrarladıkları görülmektedir.

Castel Lombardo'nun adının bir şekilde C. Ubaldo'ya dönüşümü, burasının Alanya olma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Çünkü eklediğimiz harita parçaları incelendiğinde Castel Lombardo, Alanya'dan (Candelore) biraz daha doğuya konumlandırılmaktadır. Dolayısıyla Castel Lombardo ya da Castel Ubaldo'nun daha doğuda, başka bir yer olması gerekmektedir. Bu nedenle Alanya'nın yaklaşık 40 km doğusundaki Selinti'nin Castel Lombardo olduğu fikri ileri sürülmüştür. L. Alishan, kenti her ne kadar Alanya olarak kabul etse de¹⁶, bazı coğrafyacıların Selinti ya da buraya yakın bir yer olması gerektiğine dair iddialarına değinmiştir¹⁷. F. Hild ve H. Hellenkemper de Ortaçağ deniz haritalarındaki Castel Lombardo'yu Selinti olarak kabul etmektedirler¹⁸.

W. Heyd bu konuda bir yorumda bulunmaz fakat burasının Alanya olamayacağına değinir¹⁹. W. Tomaschek ve Ortaçağ portolanları üzerine çalışmasıyla tanınan K. Kretschmer'in ise biraz kararsız olduğu görülmektedir. Çünkü XIII. yüzyıl sonlarında çizilen Carte Pisane'de geçen ve Castel Lombardo'nun doğusunda yazılı olan Salmonde'nin (Selinunde) (Fig. 7), Selinti olabileceği ihtimalini de düşünmektedirler²⁰. Ayrıca Salmonde, bölgeyi iyi tanıyan Marino Sanudo'nun

¹³ Haritada yapılan bazı hatalar da, bir karışıklığın doğmasına sebep olmuştur. Beaufort'un yararlandığı D'Anville tarafından yapılan haritada Caneloro, Alanieh, ve C. Ubaldo sıralı olarak yer almaktadır. Mason 1989, 94. dp26.

¹⁴ Lloyd-Rice 1989, 6.

¹⁵ Mason 1989, 94.

¹⁶ Alishan 1899, 373-374.

¹⁷ Alishan 1899, 375-377.

¹⁸ Hild-Hellenkemper 1990, 407.

¹⁹ Heyd 1885, 574, dn.6.

²⁰ K. Kretschmer Castel Lombardo'nun Selinti olması gerektiğini söylemekle birlikte Salmonde için de "*belki de Selinti*" olabilir ifadesini kullanır. Bu nedenle kararsız olduğunu söylemek mümkündür. (Kretschmer 1909, 667). En detaylı tasviri Tomaschek yapmaktadır. Tomaschek Carte Pisane'deki ve Marino Sanudo'nun bahsettiği Salmonde'yi Selinti olarak kabul ettiğinden Castel Lombardo'yu Alanya-Selinti arasında aramaktadır. Kestel Suyu'na (muhtemelen Dim Çayı) dikkati çeker ve nehrin çevresindeki Leartes, Syedra ve Lotape'ye değinir. (Tomaschek 1891, 57-58; Mason 1989, 94) Gerçekten de, Tomaschek'in belirttiği gibi isim benzerliğinden dolayı Kestel-Castel ve oradaki Buzağılık Kalesi akla gelmektedir. Dim Çayının ağzında bulunan bu kalenin etrafı duvarlarla çevriliydi ve içindeki yapı da Güleşen'deki Selçuklu Beylerinin yaptırdığı kasma çok benzerlik gösteriyordu. Bu kale Evliya Çelebi bölgeden geçerken ayaktaydı ve halk buraya hayvanlarını koyduğu için Buzağılık Kalesi olarak adlandırılıyordu. İbrahim Hakkı Konyalı'nın 1940'lardaki ziyaretinde yapı hala duruyor ve batı duvarının dayandığı kilise harabesi görülebiliyordu. İ. H. Konyalı'nın kaleyi tasvirini burada aktarmakta fayda vardır: "*Dim çayının kenarında bir tarafını çayın, üç tarafını kalın harçlı taş duvarın çevrelediği, geniş sahanın ortasında iki katlı bir yapı harabesi vardır. Yapı Güleşan'daki kasma çok benzer, plân hemen hemen aynıdır. Fakat bunun duvarları daha kalındır. Bina doğudan batıya doğru uzanmaktadır. Kapısı kuzeye açılır. Alt katında sağda beşik örtülü bir uzun kısım, bunun solunda da yine beşik örtülü dar bir kısım vardır. Binanın uzunluğu 12, eni 8 metredir... Hiç bir yerinde kitâbesi olmadığı için yaptırını ve yapıldığı tarihi kesin olarak*

1300'lerin başında yazdığı eserinde de geçmektedir²¹. Hild ve Hellenkemper de Salmonde'ye değinirler, ancak başka haritalarda Salmonde'nin yer almadığının vurgusunu yaparlar²². Gerçekten de XVII. yüzyıla değin haritalarda, Castel Lombardo'dan sonra Antiocheia kenti yer almaktadır. Carte Pisane'nin haricinde bulabildiğimiz bir haritada Castel Lombardo ile Antiocheia arasına bir kent girmiştir, ancak bu kentin ismi okunamamaktadır (Fig. 12). Çok fazla kanıt olmasa da hem Carte Pisane'de (Fig. 7) hem de bölgeyi iyi tanıyan Marino Sanudo'nun eserinde Castel Lombardo'nun doğusunda Salmonde isimli bir kentten bahsedilmesi Castel Lombardo'nun Selinti olma ihtimalini zayıflatmaktadır. Ayrıca geç dönemde olsalar da, XVII. yüzyıl ile birlikte çizilen haritalarda Selinti ve Castel Lombardo/C. Ubaldo birbirinden ayrı yerler olarak çizilmeye başlanmıştır. Aslında bazı noktalarda hatalı ve karışık bilgiler ihtiva etseler de²³, bu haritaları incelediğimizde Castel Lombardo/C. Ubaldo'nun Alanya ile Selinti arasında yer aldığı görülmektedir (Fig. 18-19-21). Ancak neresi olduğunu bu haritalara bakarak tahmin etmek zordur. Sadece Alanya veya Selinti olmadığına dair fikir yürütmeye imkân vermektedirler.

Piri Reis'in Castel Lombardo Tasviri ve Kentin Konumu

Peki, bu kent tam olarak neresidir? Sorunun cevabını batıda çizilmiş ortaçağ portolanlarında bulmak mümkün değildir. Bu nedenle kent ile ilgili en önemli yazılı kaynağı incelemek gerekmektedir. Bu kaynak Piri Reis'in *Kitabı Bahriye* adlı eseridir²⁴. Her ne kadar Piri Reis kendi haritasını

söylemeğe imkân yoktur... Kasrın batı tarafındaki avlu duvarı bir kilise harabesine dayanmaktadır." (Konyalı 1946, 361 – 362); Bugün kaleyi çevreleyen duvarlar halen ayakta ve duvarın dayandığı kilise seçilebiliyor, ancak içindeki yapıya dair bir iz kalmamıştır. (Redford 2008, 74); Ancak isim benzerliğinden dolayı ilk olarak akla gelen Kestel Buzağılık Kalesi'nin ihtimaller arasından çıkmasına ileride açıklayacağımız üzere Piri Reis'in tanımları engel olmaktadır.

²¹ Marino Sanudo, döneminin iyi bir gözlemcisidir. Kıbrıs, Mısır, Suriye ve Anadolu'ya defalarca seyahat etmiştir ve bölgeyi çok iyi tanımaktadır. Sanudo kadar eserinde Salmonde isimli bir kentten bahsetse de, kentin konumunu Carte Pisane'nin aksine, muhtemelen hatalı olarak Antiocheia'nın doğusunda göstermektedir. Fakat Castel Lombardo'nun (Castrum Lomshoaldum) konumunu doğru vermektedir. Sanudo'nun güzergahı: "Deniz yolculuğu ile, Kalandrus'tan Salmade 25 mil, Salmade'den Anthioceta 20 Mil, Anthioceta'dan Castrum Lomshoaldum (Lombardum) 25 mil, Castrum Lomshoaldum'dan Candelorus (Alanya) 10 mil." Sanudo 2011, 148.

²² Hild-Hellenkemper 1990, 407.

²³ XVII. yüzyıl ile birlikte çizilen haritalar incelendiğinde birçok hata dikkati çekmektedir. Örneğin Pierre Duval haritasında (Fig. 15) Side, Caneloro'nun doğusuna çizilmiştir. Bir diğer örnek D'Anville'nin (Fig 19) Beaufort'u da yanlış haritasında görülmektedir. Burada da Candelor ile Alanya birlikte ayrı ayrı yerlermiş gibi verilmektedir. İleride açıklayacağımız üzere bir başka hata ise Piri Reis'in haritasında görülmektedir. Piri Reis haritalarının yanı sıra çizdiği bölgelerle ilgili açıklamalar da yazmıştır. Fakat anlattığımız bölgeyi kapsayan açıklamaları ile çizdiği haritası birbirini tam olarak tutmamaktadır. Açıklamalarının aksine haritasında Selinti Suyu'nu daha doğuya çizmiştir. Sonuç olarak bu tarihsel haritalarda açıkladığımız şekilde yanlışlıkların sık yapıldığını belirtebiliriz. Bu dönem haritaları hakkında daha fazla bilgi için bkz. Duggan, 2017, 1-48.

²⁴ Kitab-ı Bahriye'nin 927/1521 ve 932/1526 tarihlerinde tertip edilmiş iki farklı nüshası bulunmaktadır. Bu nüshaların günümüze ulaşanlarının sayısı yaklaşık altmış kadardır. 932/1526 tarihinde tertip edilenler *ikinci telif* olarak bilinmektedir ve bunlarda *ilk teliflerde* olmayan manzum bölümler ve haritalar bulunmaktadır. Son şeklini alıncaya kadar eserin Piri Reis tarafından geliştirildiği anlaşılmaktadır. İkinci telifler arasında İstanbul Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Ayasofya Koleksiyonunda bulunan 2612 numarada (34 Sü-Ay 2612) kayıtlı nüsha "*en tam ve mükemmeli*" olarak tanımlanmaktadır. Bu nüsha iki defa tıpkıbasım, bir defa da sadeleştirilerek yayınlanmıştır. Bu çalışmada hem yayımlanmış baskılar hem de orijinal nüsha görülmüştür. Bununla birlikte The Walters Art Museum'da bulunan nüsha (<http://art.thewalters.org/files/pdf/W658.pdf>) ile İstanbul Atatürk Kitaplığında bulunan Muallim Cevdet Yazmaları 30 (Mc Yz O0030) numaralı Kitab-ı Bahriye nüshaları da incelenmiştir. Ancak nüshalar arasında konuyla ilgili bölümlerde bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu nedenle metinde atıflar, Türk Tarih Kurumu tarafından 2002 yılında yayımlanan Ayasofya 2612 numaralı nüshaya yapılmıştır. Kitab-ı Bahriye nüshaları için bk. Sarıcaoğlu 2002, 72-75. Ayasofya 2612 numaralı nüshadan hareketle yapılan basımlar için bk. Piri Reis, Kitabı Bahriye, Türk Tarih

çizerken yazdıklarının aksine Selinti Suyu'nu (Musa Çayı-Selinus Potamos) yanlış yere, daha doğuya konumlandırırsa da²⁵, yazdıklarıyla kentin tasvirini yapmıştır. Onun tasvirleri kentin neresi olabileceğine dair ipuçları sunmaktadır. Anamur'dan Alanya'ya doğru seyahat eden Piri Reis Castel Lombardo'ya değin güzergâhı şu şekilde anlatır: “Mezkûr Kaladıran (Yakacık- Calandro) bir körfezdır ... ve onun gün batısı tarafında (batısında) bayıra karşı bir yüce yerde bir harap kale vardır. Ol kaleye Kızlar Hisarı derler. Mezkur hisarı tekrar gün batısı tarafına dolaştık da Selindi Suyu derler bir su akar ... ve o suyun tekrar gün batısı tarafında Ahmedce derler deniz üzerine havale (sarkmış) ada gibi bir yumru burnun üzerinde bir harap kale vardır. Ol kaleye Efrenç taifesi Kastalo Lombarda derler. Yani Top Hisarı demek olur. Vakı'a top taşı misalinde bir yumru burun üzerinde vaki olmuştur, mezkûr kaleden Alâ'iyye yirmi mildir”²⁶.

Bu anlatım şu şekilde bir güzergâh çizilmesine neden olmaktadır. Güneydoğudan, kuzeybatıya: Kaledıran - Kızlar Hisarı - Selinti Suyu - Ahmedce Kalesi (Kastalo Lombarda) - Alâ'iyye (Alanya). Ancak daha önce belirttiğimiz gibi, haritada bu sıralamaya aykırı ve yanlış olarak Selinti Suyu Kızlar Hisarı'nın doğusuna konumlandırılmıştır²⁷ (Fig. 1). Piri Reis'in yazdıklarına ters olduğu için haritadaki Selinti Suyu'nun konumunu bir hata olarak kabul edersek, şu soruya cevap aramamız gerekiyor. Eğer Castel Lombardo, Selinti Kalesi ise Piri Reis neden Selinti Suyu'ndan bahsediyor da, aynı yerde daha batıya gitmeden, kaleden bahsetmiyor? Eğer Castel Lombardo, Selinti olsaydı, Selinti Suyu'nun hemen dibinde ve konum olarak doğusunda olan kaleden bahsetmesi gerekmez miydi?

Elbette kaleden bahsetmemesinin birden çok sebebi olmalıdır. İlk olarak şunu ifade etmek gerekir; Piri Reis, denizcilerin yollarını kolayca bulabilmeleri için dikkat çeken nişanlardan (izlerden) bahsetmiştir. Zira Selinti Kalesi deniz tarafından bakıldığında, üzerinde bulunduğu kayalığın açısı nedeniyle görülebilir bir yerde değildir, iç yamaçtadır (Fig. 2). Dolayısıyla Piri Reis kaleyi görmemiş olabilir. Piri Reis'in Selinti Kalesi hakkında sessiz kalmasının aslında bu makalenin iddiasını zayıflatan bir yönü vardır. Akla şu eleştiri gelebilir: Eğer Piri Reis Selinti Kalesi'ni fark etseydi, belki de orasının Castel Lombardo olduğunu belirtecekti. Ancak böyle bir ihtimal, yazarın bölge ile ilgili bir bilgisi olmadığını kabul ettiğimiz zaman mümkün olabilir. Fakat bunun aksine Piri Reis'in tasvirlerinden ve kullandığı ifadelerden bölgeyi tanıdığı anlaşılmaktadır²⁸.

Fig. 1. Piri Reis, Kitabı Bahriye (2002), Kaledıran'dan Alanya'ya kadar sahil şeridi.

Fig. 2. Selinti Rauh et al. 2009, 286.

Kurumu, Ankara 2002; Piri Reis, Kitab-ı Bahriye, ed. Ertuğrul Zekâi Ökte, Kültür ve Turizm Bakanlığı, İst. 1988; Piri Reis, Kitâb-ı Bahriyye, Haz. Yavuz Senemoğlu, C.I-II, İst. 1974.

²⁵ Hild-Hellenkemper 1990, 408.

²⁶ Piri Reis 2002, 760.

²⁷ Piri Reis 2002, 761.

²⁸ Özellikle Piri Reis'in Castel Lombardo'yu tanıtırken kullandığı ifadeler, *Efrenç Taife*'sinin şahitliğini göstermesi gibi canlı tasvirleri, kent üzerine güncel bilgisine işaret etmektedir. Dolayısıyla Castel Lombardo ile ilgili bilgi sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle verdiği bilgileri güvenilirlerdir. Her ne kadar Lombard ile Bombard

Belki gerçekten de kaleyi fark etmemiştir ya da kaleyi denizciler için bir iz, bir nişan olarak eserinde bahsedecek önemde görmemiştir. Sadece Selinti Suyu'ndan bahsettikten sonra, daha batıya yönelmiş *"ve o suyun tekrar gün batısı tarafında Ahmedce derler, deniz üzerine havale ada gibi bir yumru burnun üzerinde bir harap kale vardır, Ol kaleye Efrenç taifesi Kastalo Lombarda derler."* demiştir. Bu satırları tekrar yazmaktan kasıt, Piri Reis'in de açık bir şekilde ifade ettiği gibi, Castel Lombardo'nun Selinti Suyu'nun batı tarafında olduğunu bir kere daha vurgulamaktır²⁹. Çünkü Selinti Suyu'nun batı tarafında olan, deniz üzerine sarkan ve ada gibi bir görünüm arz eden tek yer lotape (Aydap) olarak adlandırılan kenttir.

Piri Reis buna ek olarak, kalenin denize sarkmış bir ada ve top taşı (gülle) şeklinde yumru bir burnun üzerine inşa edilmiş olduğunu belirtmiştir. Aslında bugün hala, lotape harabelerinin üzerinde bulunduğu kayalık, kara tarafından bakıldığında, top gibi yumru bir görünüm sunmakta

dır (Fig. 3). Bu durum aslında lotape'nin Castel Lombardo/C. Ubaldo olduğuna dair bir işarettir, zaten Selinti Suyu'ndan sonra Alanya'ya kadar kıyı şeridi genellikle kumsal olarak devam etmektedir. Denize uzanmış, top şeklinde bir kayalık ya da herhangi bir kayalık üzerinde lotape'den başka bir kale yoktur. Bilinen yerleşimlerden olan Syedra ve Laertes iç kesimlerde yer almaktadır. Dolayısıyla Piri Reis'in tanımına uyan sadece bir yer vardır o da lotape'dir. Piri Reis ayrıca Alanya ile Castel Lombardo'nun arasını yirmi deniz mili olarak belirtmektedir. Mil hesabı konusunda tutarlı bir cetvel bulamasak da Osmanlı'da XX. yüzyılda bir deniz milinin 1667 metreye denk geldiği bilinmektedir. Buna göre 20 deniz mili yaklaşık olarak 33 km etmektedir ki bu da iki konum arasındaki uzaklıkla birebir örtüşmektedir. Ancak başka bir hesaba göre yirmi deniz mili 37 km'ye (1 mil: 1856 m) ya da başka bir hesaba göre 15 km'ye (1 mil: 758 m) denk düşmektedir³⁰. Açıkçası bu konuda kesin bir kanaatte bulunmak zor gözükmektedir³¹.

Fig. 3. lotape (Kuzeyden genel görünüm - 28.07.2014).

Bunların dışında lotape'ye dair sunabileceğimiz bir başka kanıt ise Piri Reis'in haritasında ortaya çıkmaktadır. Piri Reis haritalarını kuşbakışıyla çizmiştir. Birkaç örnek vermek gerekirse Finike ve Kaledran Körfezi neredeyse bugünkü kuşbakışıyla aynı olarak çizilmiştir³² (Fig. 4-5). İki tepe üzerinde çizdiği ve Kızlar Hisarı olarak anılan yer ise, muhtemelen Ortaçağ'da Antiocheia olarak adlandırılan kaledir³³. Son olarak bahsedeceğimiz benzerlik ise bugünkü lotape ile harita-daki Kastalo Lombardo'yu (Ahmedce) karşılaştırdığımızda ortaya çıkmaktadır (Fig. 6).

Kale ile ilgili olarak elimizdeki en eski tarihli metin ve harita, Castel Lombardo/C. Ubaldo'nun lotape olduğunu göstermektedir. Daha önce belirttiğimiz gibi bölgede denize havale, ada gibi, top şeklinde kale olarak sadece lotape vardır. Bununla birlikte XVIII. yüzyıl başlarından itibaren bazı sözlüklerde bu makaledeki iddianın aynısı dile getirilmiştir.

kelimesini karıştırdığı anlaşılabilir.

²⁹ Selinti Kalesi suyun doğu tarafındadır. Piri Reis ise Castel Lombardo için ırmağın batısını işaret ediyor.

³⁰ Halaçoğlu 1995, 412; Kallek 2005, 54.

³¹ M. Sanudo ise Castel Lombardo'dan Alanya'ya 10 deniz mili mesafe olduğunu belirtir. Sanudo 2011, 148.

³² Aslında Piri Reis'in çoğu çizimi bugünkü kuşbakışı görüntüye uygundur. Kekova ve Porto Ceneviz vd. gibi çok fazla girintili çıkıntılı limanların bile, çizimleri gerçeğiyle önemli derecede benzerlik göstermektedir.

³³ Hild-Hellenkemper 1990, 408.

Fig. 4. Piri Reis'in çizdiği Finike ve civarı ile bugünkü kuşbakışı görünümün karşılaştırılması.

Fig. 5. Piri Reis'in çizdiği Kalediran Körfezi ile bugünkü kuşbakışı görünümün karşılaştırılması.

Fig. 6. Piri Reis'in Castel Lombardo (Ahmedce) çizimi ile bugünkü İotape'nin (Aydağ) kuşbakışı görünümünün karşılaştırılması.

Bu nedenle, Piri Reis'in tanımını kullanarak yeni bir kanıt sunmak dışında Castel Lombardo/C. Ubaldo'nun İotape olduğu iddiasının yeni olmadığı söylenmelidir. 1730'da M. Bruzen L. Martinieri, hazırladığı coğrafya sözlüğünde "*Castel Lombardo, Kıbrıs'ın karşısında Anadolu'nun güney sahilinde küçük bir kasabadır ... Eski İotape olduğuna inanılıyor*" bilgisini paylaşmıştır³⁴. 1828 yılında hazırlanan yeni bir evrensel coğrafya sözlüğünde ise aynı bilgiler verilmiştir ve kentin İotape olması gerektiği üzerinde durulmuştur³⁵. Ancak yine de eldeki verilerin yeterli olduğunu söylemek zordur. Çünkü en eski tarihi vesika Piri Reis'in çizdiği harita ve yazdıklarıdır³⁶. Piri Reis'in bölgeden geçtiği dönem ise bölgedeki şehirlere isimler veren İtalyanların etkinliklerinin az olduğu bir döneme denk gelmektedir. Bölgedeki kentlerin isimlerinin İtalyancaya doğru değişimi XIII. ve XIV. yüzyılda yaşanan bir gelişmedir³⁷. Piri Reis ise bölgeden XVI. yüzyılın ilk yarısında geçmiş olmalıdır. Ancak burada Piri Reis'in kullandığı bir cümle önemlidir. Piri Reis, Ahmedce kalesi için Efrenç Taifesinin şahitliğini göstererek "*Ol kaleye Efrenç taifesi Kastalo Lombarda derler*" demiştir. Sanki Batılıların o dönemde hala Kastalo Lombardo ismini kullandıklarına şahit olmuş gibidir.

Sonuç

Sonuç olarak eldeki tarihsel verilerin yetersiz olduğunu bir kere daha ifade etmekle birlikte; Castel Lombardo'nun ve Castel (Cape) Ubaldo'nun tek bir yer olduğunu ve buranın da Alanya veya Selinti değil de, ikisinin arasında bir yer olması gerektiğini belirtmek gereklidir. Şimdilik Piri Reis'ten ve geç dönem coğrafya sözlüklerinden hareketle kent için en uygun konumun ise İotape olduğu görülmektedir.

³⁴ Martinieri 1730, 367.

³⁵ Nuovo Dizionario 1828, 138.

³⁶ Marino Sanudo ve Carte Pisane'de geçen Salmonde de kentin konumunu belirlemek konusunda yardımcı olmaktadır. En azından Castel Lombardo'nun Selinti olma ihtimalini zayıflatmaktadır.

³⁷ Redford 2008, 48.

Fig. 7. Carte Pisane 13. Yüzyıl sonları:
Candeloro (Alanya), Castel
Lombardo, Salmonde, Antioceta,
Calandro.

Fig. 8. Abraham Cresques Atlas de
Cartes Marines (Atlas Catalan) 1375:
Candeloro, Castellombardo,
Antioceta, Calandro.

Fig. 9. Petrus Vesconte 1313:
Candelor, Castel Lombard,
Antiocheta, Calandro.

Fig. 10. Pierro Roselli 1462:
Candelor, Castellombardo,
Antiocheta, Calandro, Stalimure.

Fig. 11. Petrus Russus 1516:
Scandalor, Castello Bernardo,
Antioceta, Calandri.

Fig. 12. Vesconte Maggiolo 1516:
Candelor, Castel Lombardo, ...,
Antiochia.

Fig. 13. Hieronymus Verrazano
1524: S. Nicolo, Castellonbardo,
Antioceta, Calandro.

Fig. 14. Maggiolo Giacomo 1563:
Candelor, Castelonbaldo, *Antiochia*,
Stalimure.

Fig. 15. Pierre Duval 17. Yüzyıl:
Candelor, Side, Forte, Castel
Ubaldo ou Lombardor, Antiocheta,
Scalemure, Dranganta.

Fig. 16. Pierre Duval 1668: Sattalie, Cadelara, Side, C.Ubalde, Antiocheta, Scalamure.

Fig. 17. Arnold Colom 1668: S. Candelor, Castel Ubaldo, Antiochia, Estelmur, Dranganto.

Fig. 18. Guillaume de L'isle 1707: L'Escandolor, Chau Lombard ou C. Ubalde, Antiocheta, Salmode, Calandro.

Fig. 19. Anville, Jean Baptiste Bourguignon d 1760: Candelor-Alanie, Castel Ubaldo, Selenti.

Fig. 20. Henry Michelot 1713: Scandolor, Cast Ubaldo, Antiochia, Estelmur, Dranganto.

Fig. 21. Charles-Rigobert Bonne 1780: Alanie, Cast Ubaldo, Selenti, Antiocheta, Calandro.

Fig. 22. Johann Matthias Hase 1743: Coracesium (Alanya), Selinus, Cast Lombardi v. Ubaldi, Antiochia ad Cragum, Charadrus Caladro.

BİBLİYOGRAFYA

- Alishan 1899 Leon M. Alishan, *Sissouan, ou L'Arméno-Cilicie : description géographique et historique, avec cartes et illustrations* / Traduit du Texte Arménien, Venise 1899.
- Beaufort 1818 Francis Beaufort, *Karamania, A Brief Description of the South Coast of Asia Minor*, London 1818.
- Duggan 2017 T. Mikail P. Duggan, "Depicting and Charting the Southern Coastline of Anatolia – Record of the Later Toponyms of Phaselis: Palyopoli-Paleopolis, Tekiroba, Gironda-Phionda-Fironda-Fionda – The 1812 Report of Rapid Coastal Erosion – The (Doubtful?) Islands and Evidence leading Towards a Date for the Collapse of the Upper Courses of the Inner Harbour Arm at Ancient Phaselis, Antalya", *PHASELIS III* (2017) 1-48.
<http://dx.doi.org/10.18367/pha.17001>.
- Flemming 1964 Barbara Flemming, *Landschaftsgeschichte von Pamphylien, Pisidien und Lykien im Spätmittelalter*, Wiesbaden 1964.
- Halaçoğlu 1995 Yusuf Halaçoğlu, "Fersah", *TDVİA*, C.12, s.412.
- Hellenkemper-Hild 2004 Hansgerd Hellenkemper- Friedrich Hild, *TIB 8 Lykien und Pamphylien*, Wien 2004.
- Heyd 1885 W. Heyd, *Histoire Du Commerce Du Levant Au Moyen Age*, Paris 1885.
- Hild – Hellenkemper 1990 Friedrich Hild-Hansgerd Hellenkemper, *TIB 5 Kilikien und Isaurien*, Wien 1990.
- Kallek 2005 Cengiz Kallek, "Mil", *TDVİA*, C.30, s.53-54.
- Konyalı 1946 İbrahim Hakkı Konyalı, *Alanya Tarihî-Turistik Kılavuz*, İstanbul 1946.
- Kretschmer 1909 Konrad Kretschmer, *Die italienischen Portolane des Mittelalters. Ein Beitrag zur Geschichte der Kartographie und Nautik*, Berlin 1909.
- Leake 1824 William Martin Leake, *Journal of A Tour in Asia Minor With Comparative Remarks On The Ancient And Modern Geography of That Country*, London 1824.
- Lloyd Rice 1989 Seton Lloyd ve D. Storm Rice, *Alanya ('Alâ'iyya)*, Çev. Nermin Senemoğlu, Ankara 1989.
- Martiniere 1730 M. Bruzen La Martiniere, *Le Grand Dictionnaire Geographique et Critique*, Vol 2, Lahey 1730.
- Mason 1989 Roger Mason, "The Medici-Lazara Map of Alanya", *Anatolian Studies*, Vol. 39 (1989), 85-105.
- Nuovo Dizionario 1828 *Nuovo Dizionario Geografico Universale Statistico - Storico - Commerciale*, Vol II, Venedik 1828.
- Rauh et al. 2009 Nicholas K. Rauh – Rhys F. Townsend – Michael C. Hoff – Matthew Dillon – Martin W. Doyle – Cheryl A. Ward – Richard M. Rothaus – Hülya Caner – Ünal Akkemik – LuAnn Wandsnider –F. Sancar Ozaner – Christopher D. Dore "Life in the Truck Lane: Urban Development in Western Rough Cilicia" *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes*, Band 78 Wien 2009, s.253-312.
- Piri Reis 2002 Piri Reis, *Kitabı Bahriye*, TTK, Ankara 2002.
- Poumarede 2010 Geraud Poumarede, *Haçlı Seferleri'ne Son Çağrı, Yeniçağ Avrupası'nda Osmanlı İmgesi*, Çev. İsmet Birkan, İstanbul 2010.
- Redford 2008 Scott Redford, *Anadolu Selçuklu Bahçeleri*, Çev. Serdar Alper, İstanbul 2008.
- Sanudo 2011 Marino Sanudo Torsello, *The Book of the Secrets of the Faithful of the Cross - Liber Secretorum Fidelium Crucis*, Çev. Peter Lock, Farnham 2011.
- Sarıcaoğlu 2002 Fikret Sarıcaoğlu "Kitâb-ı Bahriyye", *TDVİA*, C.26, s. 72-75.
- Smith 1854 William Smith LL. D., *Dictionary Greek and Roman Geography*, Vol 1, Boston 1854.
- Tomaschek 1891 Wilhelm Tomaschek, "Zur Historischen Topographie von Kleinasien im

Mittelalter", *Sitzungsberichte der Philosophisch-Historischen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, Wien 1891.

Kullanılan Haritalar	(Erişim tarihi 15.09.2017)
Carte Pisane XIII. Yüzyıl	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b52503226n/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE B-1118 (RES))
Abraham Cresques , Atlas de cartes marines , dit [Atlas catalan] Katalan Atlas 1375	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b55002481n/f9.image (Bibliothèque nationale de France, Département des manuscrits, Espagnol 30)
Petrus Vesconte 1313	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5901108m/f8.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, CPL GE DD-687 (RES))
Piero Roselli 1462	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53064888c/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE C-5090 (RES))
Petrus Russus 1516	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5901090c/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, CPL GE B-1425 (RES))
Vesconte Maggiolo 1516	http://dpg.lib.berkeley.edu/webdb/dsheh/heh_br?Description=&CallNumber=HM+427
Hieronymus Verrazano 1524	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53074817b/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE C-5100 (RES))
Maggiolo Giacomo 1563	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b550070685/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Société de Géographie, Sgy 1704 Rés)
Pierre Duval XVII. Yüzyıl	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5905593k/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, CPL GE SH 18E PF 63 P 17 RES)
Pierre Duval 1668	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53027468t/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE D-12010)
Arnold Colom 1668	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b5962749k/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, CPL GE DD-2987 (9616 B))
Guillaume Delisle 1707	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b53033671s/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE D-15169)
Anville, Jean Baptiste Bourguignon d, 1760	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b530092002/f1.item (Bibliothèque nationale de France, GEC-6131)
Henry Michelot 1713	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b530281039/f12.item (Service historique de la Défense (Marine), MV SH 101)
Charles-Rigobert Bonne 1780	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b84933527/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE D-15502)
Johann Matthias Hase 1743	http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b8592782p/f1.item (Bibliothèque nationale de France, département Cartes et plans, GE DD-2987 (6502))